

ВІДГУК

**офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента
Волкової Наталії Валентинівни про дисертацію та автореферат
Дудукалової Олександри Сергіївни
«Формування готовності майбутніх інженерів-педагогів
економічного профілю до професійної діяльності» на здобуття
наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

Актуальність теми дисертаційної роботи. Система професійної (професійно-технічної) освіти за своєю природою має прогнозувати і враховувати зміни в економіці, відтворювати зміни виробничих технологій у змісті освіти, впроваджувати нові форми управлінської діяльності, забезпечувати безперервне і системне підвищення кваліфікації усіх категорій педагогічних працівників.

Із переходом до ринкової економіки з'явилися і чітко виокремились три групи інтересів по відношенню до професійної (професійно-технічної) освіти – інтереси здобувача освіти, роботодавця і держави. Вони часто не співпадають, а інколи і вступають у суперечність, вимагаючи від такої соціальної інституції як професійна (професійно-технічна) освіта, швидкої адаптації до усіх змін, оновлення змісту освіти, підготовки соціально-інтерактивних і мобільних кваліфікованих робітників. Вирішенням усіх наведених проблем займаються педагогічні працівники ЗПТО: викладачі загальноосвітньої підготовки, майстри виробничого навчання, методисти, старші майстри та інші. Отже, саме рівень кваліфікації педагогічного працівника ЗПТО, його особисті якості, особливості процесів його мислення, готовності до професійної діяльності є визначальними чинниками у процесі формування у здобувачів освіти системи теоретичних знань, практичних та інтелектуальних умінь, професійних навичок, які мають забезпечити рівень кваліфікації з визначеної професії відповідно до вимог соціального замовлення (роботодавців, держави, соціуму). Маємо зазначити, що серед проблем сучасної педагогіки одним із пріоритетних є питання формування професійно та педагогічно компетентного педагогічного працівника ЗПТО, готового до сприйняття і розв'язання нових завдань, до формування у здобувачів освіти активної життєдіяльності у змінних соціальних умовах.

Саме тому, проблема формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності є актуальною та своєчасною.

Наукова новизна одержаних результатів. *Уперше* теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено дієвість структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, яка складається з цільового, методологічного, змістово-процесуального та оцінно-результативного блоків; забезпечує результат, яким є сформована готовність майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності; передбачає запровадження оновленого змісту, форм організації освітнього процесу, методів і засобів навчання; реалізується завдяки створенню психолого-педагогічних умов (спрямованість мети та завдань освітнього процесу на формування здатності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю приймати обґрунтовані рішення в професійній діяльності; систематичне використання різнорівневих спеціалізованих задач і практичних проблем професійної (професійно-технічної) освіти та галузі економіки в циклі дисциплін професійної та практичної підготовки; застосування форм, методів й засобів творчої взаємодії учасників освітнього процесу; організація психолого-педагогічного супроводу майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю в досягненні очікуваних результатів); визначено зміст поняття «формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності» (с. 107); *уточнено* поняття «готовність майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності», тлумачення якого орієнтоване на предмет дослідження (с. 65); критерії та показники готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного (с. 77-78).

Удосконалено зміст професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю завдяки оновленню практично-орієнтованої складової дисциплін циклу професійної та практичної підготовки (с. 139, 142, 244-254).

Подальшого розвитку набули наукові ідеї щодо професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю на основі системного,

синергетичного, компетентнісного, інтегративного, задачного та творчого підходів (с. 82-103).

Отже, наукова новизна одержаних результатів не викликає сумнівів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що їх сформульовано в дисертації. Логіка дослідження Дудукалової Олександрі Сергіївни є послідовною, відповідає науковій проблемі й спрямована на системне її розв'язання. Позитивно, що здобувачка здійснювала дослідження відповідно до тематичного плану Бердянського державного педагогічного університету в межах наукової теми «Підготовка майбутніх фахівців у ракурсі інноваційних тенденцій розвитку сучасної професійної освіти» (с. 23). Усвідомлюючи це, дисертантка мала на меті розробку структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності (с. 23, 128-143). Отже, обґрунтування теми дисертації є переконливим, відповідно до мети дослідження сформульовано його завдання, вони сприяють розкриттю теми та досягненню визначеної мети дослідження (с. 23-24).

Слід відмітити, що об'єкт та предмет дослідження відповідають специфіці обраної теми (с. 24). Вірогідність результатів, одержаних дисертанткою, забезпечена теоретичним обґрунтуванням вихідних положень, застосуванням комплексу теоретичних та емпіричних методів дослідження, адекватних меті й завданням дослідження. Позитивним є те, що методи добиралися відповідно до завдань конкретного етапу дослідження, прийоми та операції з теоретичним і фактичним матеріалом здійснювалися у послідовності, передбаченій програмою дослідження (с. 24). Методологічні підходи, обрані дисертанткою – системний, синергетичний, компетентнісний, інтегративний, задачний, творчий (с. 82-103), – відзначаються обґрунтованістю та виваженістю.

Проведений аналіз наукових літературних джерел (259 позицій) дає підстави розглядати дослідження як завершений та цілісний доробок із важливої для вітчизняної професійної освіти проблеми (с. 205-232).

Позитивним, на наше переконання, є й те, що дисертаційна робота О. С. Дудукалової охоплює цілісний процес науково-дослідницької роботи, що включає всі її стадії (від виникнення ідеї, науково-теоретичного обґрунтування,

створення умов і методичного забезпечення та до широкого впровадження результатів дослідження у практику роботи закладів вищої освіти) (с. 26, с. 149).

Достовірність отриманих результатів дисертаційної роботи підтверджується також їх успішною апробацією на міжнародних і всеукраїнських конференціях (с. 26).

У дисертації зроблено відповідні чітко, логічно висловлені узагальнення, висновки, що співвідносяться з метою і завданнями роботи, наведено достатньо обґрунтовані авторські пропозиції (с. 201-204).

Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Дисертаційна робота має виважену структуру та відображає послідовність розв'язання основних завдань дослідження. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Роботу написано якісною професійною мовою. Автором логічно й аргументовано викладено її зміст і результати дослідження. Висновки до кожного розділу чіткі й лаконічні. У загальних висновках підбито підсумки дослідження, що узгоджуються з визначеними завданнями.

Обсяг дисертації відповідає вимогам до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій.

У **вступі** чітко та обґрунтовано висвітлено актуальність теми. Авторка послуговується формулюванням фундаментальної та часткових проблем, яким присвячено дисертаційну роботу, критичному аналізу та порівнянню з відомими аспектами проблеми, лаконічно викладено рівень вивчення теми дослідження. Науково коректно сформульовано мету, окреслено об'єкт та предмет роботи. Відповідно до мети визначено основні завдання дослідження. Вони відображають змістові аспекти роботи. Наукові положення роботи викладено аргументовано, коротко та чітко. Дослідниця зазначає відмінності прогностично одержаних результатів від відомих раніше та зазначає ступінь новизни одержаних результатів. Схарактеризовано систему використаних у роботі методів дослідження.

У **першому розділі** «Теоретичні основи формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності» розкрито

сутність базових понять дослідження та особливості формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності; визначено сутність та структуру готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, схарактеризовано критерії, показники та рівні її вияву; обґрунтовано методологічні підходи і принципи у формуванні готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності.

У другому розділі «Моделювання процесу формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності» представлено структурно-функціональну модель формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності та психолого-педагогічні умови її реалізації.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка дієвості структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності» описано організацію та проведення експериментального дослідження з перевірки дієвості структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності.

Висновки до розділів є достовірними та обґрунтованими, визначаються науковою новизною та практичною значущістю результатів дослідження (с. 103-106, 144-146, 199-200).

Загальні висновки містять оцінку повноти вирішення поставлених завдань, кожен окремий висновок констатує ступінь реалізації окремого завдання, зазначеного у вступі роботи (а відтак загальна кількість висновків у цілому відповідає кількості поставлених завдань) (с. 201-204).

Структура дисертації відповідає логіці наукового дослідження та послідовно розкриває основні завдання наукового пошуку автора. У роботі зроблено відповідні узагальнення й висновки, згідно з вимогами ДСТУ оформлено список використаних джерел.

Загалом представлене дисертаційне дослідження свідчить про високий фаховий рівень здобувача. Усі наведені міркування вказують на те, що автору

О. С. Дудукалової удалося в повній мірі досягти визначеної мети і повністю розв'язати заплановані завдання дослідження.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що створено й упроваджено в процес професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю спеціальності 015 Професійна освіта (економіка) оновленого змісту практично-орієнтованої складової дисциплін циклу професійної та практичної підготовки та відповідного методичного забезпечення: «Вступ до спеціальності», «Економіка підприємства», «Основи інженерно-педагогічної творчості», «Креативні технології навчання», «Економіка та організація інноваційної діяльності».

Матеріали дослідження можуть бути використані в закладах вищої освіти під час професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю спеціальності 015 Професійна освіта (економіка).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Основні теоретичні положення й висновки дисертації відображено в 14 публікаціях автора, з них: 5 статей у наукових фахових виданнях України з психолого-педагогічних наук, 1 стаття в зарубіжному науковому виданні, 8 тез доповідей у матеріалах конференцій.

Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає Порядку присудження наукових ступенів затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Проаналізувавши дисертаційну роботу, автореферат та наукові праці, дійшли висновку, що дисертація за актуальністю та змістом, обсягом і якістю оформлення, повнотою викладу її теоретичних положень та практичних результатів у публікаціях відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті автореферату дисертації відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого дослідження.

Зауважуємо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження. Позитивно оцінюючи загалом дисертацію Олександри Сергіївни Дудукалової, вважаємо за необхідне вказати на низку міркувань, що виникли в процесі рецензування дисертації й вимагають окремих пояснень.

1. Привертає увагу необхідність доповнення структурних елементів представленої структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності і, насамперед таких, що становлять основу реалізації психолого-педагогічних умов.

2. При описанні структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності варто було б зазначити відмінність її типу від інших.

3. Сформульоване поняття «формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності» не в повній мірі відображає специфіку спеціальності здобувачів освіти.

4. Перевірка дієвості структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності дещо перевантажена статистичними процедурами.

5. У тексті дисертації та автореферату зустрічаються окремі стилістичні огріхи та орфографічні помилки.

Проте зазначені зауваження не знижують високої теоретичної та практичної цінності проведеного наукового дослідження, яке є концептуальним, цілісним, завершеним, що робить вагомий внесок у розвиток теорії і методики професійної освіти.

Загальні висновки й оцінка дисертації.

Проведений аналіз дає підстави розглядати дослідження Дудукалової Олександри Сергіївни як завершений та цілісний доробок з важливої для вітчизняної освіти проблеми. Дисертаційну роботу характеризують новизна, широта методологічних підходів, чітка структурованість розділів, логічність викладу матеріалу, повнота висвітлення основних положень у публікаціях.

Заслугує на схвалення реалізований автором алгоритм проведення експериментальної роботи; опис способів оброблення даних та аналіз результатів

дослідження.

Робота написана унормованою українською літературною науковою мовою. Отже, дисертаційна робота «Формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності» відповідає вимогам пунктів 9, 10, пунктам 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого постановою кабінету міністрів України, №567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами), а її автор – Олександра Сергіївна Дудукалова заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та методики
технологічної освіти
Криворізького державного
педагогічного університету

Наталія ВОЛКОВА

ЗАСВІДЧУЮ: Учений секретар КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
« » 20 10. р.